

Agata Domachowska

Historia z polityką w tle: wybór nowych członków macedońsko-bułgarskiej komisji historycznej

Nowy rząd w Skopje dokonał zmiany macedońskich członków komisji historycznej, powołanej na podstawie Traktatu o przyjaźni, dobrym sąsiedztwie i współpracy między Republiką Macedonii Północnej a Republiką Bułgarii. Premier Hristijan Mickoski od lat nieustannie krytykował jej prace. Można zakładać, że wraz ze zmianami dokonanymi w składzie komisji dojdzie do przeformułowania podejścia strony macedońskiej do dalszych jej prac, co w konsekwencji spowolni proces wypracowywania wspólnych wniosków, dotyczących kwestii historycznych dzielących Macedończyków i Bułgarów, oraz spowolni negocjacje akcesyjne Macedonii Północnej z Unią Europejską.

Utworzenie i praca komisji. Wspólna Interdyscyplinarna Komisja Ekspertów ds. Historycznych i Edukacyjnych (*Заедничката мултидисциплинарна експертска комисија за историски и образовни*) została powołana w 2018 r. na mocy Traktatu o przyjaźni, dobrym sąsiedztwie i współpracy między Republiką Macedonii Północnej a Republiką Bułgarii z 2017 r. Jej podstawowym celem jest doprowadzenie do wypracowania wspólnego stanowiska w kwestii sporów historycznych (dotyczących określonych wydarzeń oraz postaci historycznych), dzielących oba państwa. Uzgodnione rozwiązania mają być następnie wdrożone do systemu edukacyjnego zarówno Bułgarii, jak i Macedonii Północnej.

Komisja spotyka się kilka razy w roku, w Skopje lub w Sofii, a jej członkowie wybierani są przez rządy obu państw. Co więcej, zgodnie z art. 8 wspomnianego Traktatu komisja jest zobowiązana do przedkładania obu rządów raportów rocznych z wykonanej pracy.

Od dłuższego już czasu zauważalny jest impas w pracach wspólnej komisji. W ciągu ponad sześciu lat działalności udało jej się dokonać przeglądu wydarzeń historycznych oraz przedstawić zalecenia dotyczące podręczników do historii starożytnej. Ponadto przygotowano listę postaci historycznych z okresu średniowiecza, które oba państwa mogłyby wspólnie upamiętniać (tj. św. św. Cyryla i Metodego, św. Klimenta Ochrydzkiego, św. Nauma Ochrydzkiego oraz cara Samuela). Obecnie omawiane są treści podręczników do nauki języka macedońskiego dla siódmej klasy szkoły podstawowej oraz podręczników do nauki języka bułgarskiego dla szóstej klasy szkoły podstawowej.

Nowy skład komisji. 11 września 2024 r. rząd Macedonii Północnej na niejawnym posiedzeniu wybrał nowych macedońskich członków Wspólnej Interdyscyplinarnej Komisji Ekspertów ds. Historycznych i Edukacyjnych. Ze strony macedońskiej będzie jej przewodniczył prof. Vancho Gjorgjiev z Uniwersytetu Świętych Cyryla i Metodego w Skopje. Należy dodać, że w latach 2018-2021 był on członkiem tej komisji, ale zrezygnował z uczestnictwa w jej pracach, twierdząc, iż wywierana była na niego presja ze strony macedońskich władz. Oskarżeniom tym zaprzeczał ówczesny rząd Macedonii Północnej.

Ustępujący przewodniczący, Dragi Gjorgjiev, niejednokrotnie krytykowany był przez obecnego premiera Hristijana Mickoskiego za to, że nie chroni wystarczająco interesów narodowych Macedonii Północnej. Odchodzący członkowie komisji wydali wspólne oświadczenie, w którym stwierdzili m.in., że w ostatnich latach część polityków i historyków rozpowszechniała nieprawdziwe informacje, jakoby komisja omawiała kwestie macedońskiej tożsamości i dokonywała rewizji historiografii. Czyniąc tak – jak podkreślono w oświadczeniu – Macedonia traci szansę na rozpoczęcie poważnej debaty akademickiej, podczas której można byłoby otwarcie podyskutować o przeszłości, bez wpływu określonych grup politycznych, które czerpały zyski z traktowania historii jako narzędzia politycznego.

Wnioski. Wraz z utworzeniem kolejnego rządu w Skopje oczekiwano, że nowy premier podejmie decyzję o dokonaniu zmian w składzie komisji. Tym bardziej że H. Mickoski niejednokrotnie krytykował jej członków, twierdząc, że ulegają stanowisku strony bułgarskiej i nie mają na względzie interesów narodu macedońskiego ani jego historii.

Rzekome ustępstwa na rzecz strony bułgarskiej, krytykowane przez znaczącą część opinii publicznej w Macedonii Północnej, stanowiły jeden z kluczowych powodów utraty władzy przez Socjaldemokratyczny Związek Macedonii (*Социјалдемократски сојуз на Македонија*, SDSM), a także przegranej, walczącego o drugą kadencję prezydencką, Stevo Pendarovskiego.

Można zakładać, że wraz ze zmianami dokonanymi w składzie komisji prawdopodobnie dojdzie do przeformułowania podejścia strony macedońskiej do dalszych jej prac, co jeszcze bardziej spowolni proces wypracowywania wspólnych wniosków dotyczących kwestii historycznych, które dzielą Macedończyków i Bułgarów.

Choć pomysł utworzenia komisji należy oceniać pozytywnie, to jednak polityczna presja wywierana na jej członków (*de facto* przez władze obu państw) wpływa negatywnie na jej funkcjonowanie oraz podaje w wątpliwość sens jej istnienia. Dalsze zbytnie angażowanie się polityków w prace komisji może doprowadzić do pogorszenia się dwustronnych relacji pomiędzy Macedonią a Bułgarią, dalszego manipulowania kwestiami historycznymi dla osiągnięcia celów politycznych i w konsekwencji – kontynuacji trwającego sporu pomiędzy sąsiadami.